

**Çameli Sempozyumu
Bildiriler Kitabı**

ISBN: 978-605-2055-81-6
Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları
Yayın No: 208

İmtiyaz Sahibi
*Denizli Büyükşehir Belediyesi Adına
Büyükşehir Belediye Başkanı
Osman Zolan*

Genel Koordinatörler
*Serhat Akbulut
Hüdaverdi Otaklı*

Baskı ve cilt
*KD Karton Dijital Matbaacılık
Kazım Karabekir Cd. Koyunlu Han Nu: 95/36 Ankara
Tel: 0 (312) 341 52 39
Sertifika Nu: 44423*

Birinci Baskı
Haziran 2023

Denizli ©

I. ÇAMELİ SEMPOZYUMU

Danışma Kurulu

Denizli Valisi Ali Fuat Atik
Denizli Büyükşehir Belediye Başkanı Osman Zolan
Pamukkale Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ahmet Kutluhan
Çameli Kaymakamı Kübra Eroğlu
Çameli Belediye Başkanı Cengiz Arslan

Düzenleme Kurulu

Cengiz Arslan – Çameli Belediye Başkanı
Prof. Dr. Celal Şimşek – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Gamze Gököz Doğu – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Halim Ceylan – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Muzaffer Adak – Pamukkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Ü. Özgü Hafızoğlu – Pamukkale Üniversitesi
Öğr. Gör. Recep Çakır – Pamukkale Üniversitesi

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Aydın Yapar – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Bahadır Duman – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Celal Şimşek – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Çiğdem Sabbağ – Adıyaman Üniversitesi
Prof. Dr. Ercan Haytoğlu – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Ertan Özen – Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Eyüp Başkale – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Gamze Gököz Doğu – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Gürkan Semiz – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Hacer Simay Karaalp Orhan – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Halil Kumsar – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Halim Ceylan – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan Kara – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin Ceylan – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim Türkçüer – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Kadir Özkaya – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Koray Özcan – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Çiçek – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Ali Ünal – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Meder – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Özkul – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Metin Ak – Pamukkale Üniversitesi

Prof. Dr. Murat Özban – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Beyazıt – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Duran – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Muzaffer Adak – Pamukkale
Üniversitesi Prof. Dr. Oğuz Karadeniz – Pamukkale
Üniversitesi Prof. Dr. Oğuz Özbek – Pamukkale
Üniversitesi
Prof. Dr. Osman Nuri Ağdağ – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Özgür Başkan – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Özlem Sertkaya Doğan – İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Ramazan Gökçe – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Raşit Urhan – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Sebahattin Nas – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Serdar Gökhan Şenol – Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Türkan Erdoğan – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Velittin Kalınkara – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Yahya Tülek – Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Zafer Durdu – Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Doç. Dr. Ali Gökğöz – Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Barış Semiz – Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Engin Demiray – Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Fatma Işık – Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Gizem Karakan Günaydın – Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Gül Aktaş – Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Habibe Kahvecioğlu Sarı – Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Metin Armağan – Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Oğuzhan Uzun – Çankırı Karatekin Üniversitesi
Doç. Dr. Onur Ülker – Eskişehir Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Ramazan Donat – Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Sibel Çukurluoğlu – Pamukkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Ü. Aykut Önder Sarıçiftçi – Pamukkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Ü. Levent Taş – Pamukkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Ü. Özgü Hafızoğlu – Pamukkale Üniversitesi
Öğr. Gör. Recep Çakır – Pamukkale Üniversitesi
Öğr. Gör. Senem Tüfekçi – Pamukkale Üniversitesi

Sekretarya

Öğr. Gör. Recep Çakır – Pamukkale Üniversitesi
Ahmet Sadıç – Çameli Belediyesi
Serpil Uğur – Çameli Belediyesi

İçindekiler

ÇAMELİ'YE DEĞER KATANLAR	17
<i>Cengiz Arslan</i>	
ARKEOLOJİK YÖNDEN ÇAMELİ COĞRAFYASI	45
<i>Celal Şimşek</i>	
RESMİ KAYITLARA GÖRE ÇAMELİ YÖRESİ TARİHİ	89
<i>Şevket Can</i>	
XV. YÜZYILDAN GÜNÜMÜZE KARAMAN/ÇAMELİ İLE ÇEVRESİNİN SİYASİ, İDARİ VE SOSYO-EKONOMİK DURUMU	107
<i>Behset Karaca</i>	
ÇAMELİ: TARİHİ, SOSYO-EKONOMİSİ VE AİLE YAPISI	125
<i>Neşide Yıldırım</i>	
TEKE YÖRESİ, YÖRÜK/TÜRKMEN MÜZİĞİ VE ÇAMELİ YÖRESİNE AİT MASIT KIRIĞI İLE İLGİLİ BİR ALAN ÇALIŞMASI	143
<i>Sabri Kuşkonmaz</i>	
ÇAMELİ İLÇESİ MEZAR TAŞLARI HAKKINDA ÖN DEĞERLENDİRME	157
<i>Mustafa Beyazıt, Meryem Canseven</i>	
GELENEKSEL TÜRK MİMARİSİNİN ÖRNEKLERİ: ÇAMELİ EVLERİ	185
<i>Kadir Özkaya, Taner Dize</i>	
DENİZLİ ÇAMELİ YÖRESİNDE BULUNAN TARİHİ CAMİLER VE SÜSLEMELERİ	203
<i>Taner Dize, Kadir Özkaya</i>	
ÇAMELİ YÖRESİ SU DEĞİRMENLERİ	219
<i>Şaban Kök</i>	
KÜLTÜREL KALINTILAR	235
<i>Özcan Özçelik</i>	
HAYRİ DEV	269
<i>Özcan Özçelik</i>	
HAYATİ İNANÇ	281
<i>Emrah Şimşek</i>	
ÇAMELİ İLÇESİ ESKİ MEZARLIKLARI VE TAŞLARI	285
<i>Zeki Akakça</i>	
ÇAMELİ YEMEK KÜLTÜRÜ	295
<i>Nurten Çekal, Esradeniz Doğan, Nusret Ercan Şenlikçi</i>	
ÇAMELİ'NİN COĞRAFİ İŞARETE ADAY GASTRONOMİK ÜRÜNLERİ	307
<i>Nurten Çekal, Esradeniz Doğan, Hatice Aktürk</i>	

KOOPERATİFLERİN KAYNAK BULMA SORUNU VE BİR ÇÖZÜM ÖNERİSİ	317
<i>Mehmet Varol, M. Ensar Yeşilyurt</i>	
KÖYE DÖNÜŞ VE ORGANİK TARIM	323
<i>Mehmet Can</i>	
ÇAMELİ FASULYESİ.....	329
<i>Evren Atmaca, Ramazan Akın</i>	
ÇAMELİ'DE CEVİZCİLİK.....	335
<i>Ayşe Gün</i>	
DENİZLİ İLİ ÇAMELİ İLÇESİNDE SERACILIK	345
<i>Güler Çimen, Şakir Çınar, Saffet Üge, Ali Yılmaz</i>	
ÇAMELİ İLÇESİ SÜT SEKTÖRÜ	349
<i>Hakan Bolat</i>	
ÇAMELİ İLÇESİ TURİZM POTANSİYELİ.....	355
<i>Serkan Bertan</i>	
ÇAMELİ İLÇESİNDE TURİZM.....	361
<i>Ahmet Sağdıç</i>	
DENİZLİ - ÇAMELİ YÖRESİ AĞIZ ÖZELLİKLERİ	373
<i>Hacer Kuru</i>	
ÇAMELİ'DE YÜKSEK ÖĞRETİM: İLK YILLAR	393
<i>Muzaffer Adak</i>	
KIRSAL ALANDA KADIN SORUNLARI: DENİZLİ-ÇAMELİ İLÇESİ ÖRNEĞİ	403
<i>Gül Aktaş, Eylül Sebzeci</i>	
ÇAMELİ İLÇESİNDE NÜFUSUN GELİŞİMİ VE DAĞILIMI.....	417
<i>İbrahim Gökburun</i>	
ÇAMELİ KİLİM DOKUMACILIĞININ KÜLTÜREL PERSPEKTİFİ	445
<i>Serkan Güzel, Burçin Karabolat, Gökçe Pınar Şenbakar, Gülce Ekin Köse, Meltem Salacak, Koray Ertuğ, Özhan Turan, Seher Özkaya, Pamukkale Üniversitesi, Çameli Belediyesi, Çameli Meslek Yüksekokulu, Çameli Halk Eğitim Merkezi</i>	
ÇAMELİ GELENEKSEL GİYİM KÜLTÜRÜ	457
<i>Nesrin Kacar</i>	
DENİZLİ ÇAMELİ HALI KİLİM DOKUMACILIĞI VE KÖK BOYACILIK	473
<i>Yurduşen Bacaksız</i>	
ÇAMELİ İLÇESİNE KAYITLI 2018-2021 TARİHLERİNDE TANI ALMIŞ KANSER HAŞTALARININ SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: KESİTSEL RETROSPEKTİF BİR KOHORT ANALİZİ	481
<i>Gamze Gököz Doğu, Canan Karan</i>	
ÇAMELİ İLÇESİNDE SÜRDÜRÜLEN KANSER TARAMA PROGRAMLARI	485

Nurhan Meydan Acımış, Erkan Barış

ULAřTIRMA SİSTEMLERİNİN EKONOMİK KALKINMAYA ETKİLERİ: ÇAMELİ ÖRNEĞİ 491
Halim Ceylan

ÇAMELİ İLÇESİ KOLAK KÖYÜ KUSURU GÖLÜ'NÜN OLUřUM MEKANİZMASININ MÜHENDİSLİK JEOLJİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ50
3
Halil Kumsar

ÇAMELİ İLÇESİ'NİN JEOLJİK DEĞERLERİ VE JEOTURİZM POTANSİYELİ51
1
Arzu Gül, Mehmet Özkul

ÇAMELİ YÖRESİNİN DEPREMSELLİĞİ52
7
Fatma Figen Altunođlu , Gülten Polat

KİBYRATİS BÖLGESİ (KABALİS BÖLGESİ) ARAřTIRMALARINA YENİ KATKILAR: ÇAMELİ YENİMAR MAHALLESİ KURTARMA KAZISI53
7
řeniz Yener, Dilek Bor, şaban Kök

BATI TOROSLARDA ENDEMİK VE NADİR BİTKİLER AÇISINDAN ÖNEMLİ BİR ALAN: KARGIN YAYLASI (ÇAMELİ-DENİZLİ)56
1
Gürkan Semiz, Batıkan Günal, Rasim Çetiner

ÇAMELİ (DENİZLİ) VE ÇEVRESİNİN FLORASINA GENEL BİR BAKIř56
9
Hasan Yıldırım, Tuđkan Özdöl

ÇAM REÇİNELERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE DOSTU TEKNOLOJİK UYGULAMALARI58
1
Metin Ak

ÇAMELİ İLÇESİNİN ORNİTOFAUNASI (KUř ÇEşİTLİLİĞİ)58
9
Raşit Urhan, Esat Kızılyaka, Mehmet Karaca

KANLIÇAY DERESİ (ÇAMELİ, DENİZLİ) ALABALIK ÇİFTLİKLERİ İÇİN ÖNEMLİ BİR BESİN KAYNAĐI: GAMMARUS SPP. (GAMMARİDAE LEACH, 1814)59
7
Gürçay Kıvanç Akyıldız, Esin Özdemir

DENİZLİ İLİ ÇAMELİ İLÇESİNDEKİ GÖKKUŞAĞI ALABALIĞI ÜRETİMİ YAPILAN İŞLETMELERDE KULLANILAN AKARSU KAYNAKLARININ BAZI FİZİKSEL VE KİMYASAL KALİTE ÖZELİKLERİNİN BELİRLENMESİ	60
3 <i>Cafer Bulut, Abidin Fidan, Mustafa Ergün, Mehmet Pazar, Nurhayat Dalkıran</i>	
HAVA KALİTESİ AÇISINDAN DENİZLİ’NİN KAZ DAĞLARI: ÇAMELİ	61
1 <i>Cansu Duman, Selahattin Akşit</i>	
ÇAMELİ İLÇESİNDE YAPILAN KADASTRO ÇALIŞMALARI VE İLÇEYE ETKİLERİ	62
7 <i>Ramazan Yoldaş Satılmış</i>	
ARAZİ TOPLULAŞTIRMASI ÇAMELİ ÖRNEĞİ	63
3 <i>Erkan Şenyiğit</i>	
ÇAMELİ ORMAN İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ TANITIM, FAALİYETLER ve HİZMETLERİ	64
1 <i>Erol Güner</i>	
ÇAMELİ ’DE GÜREŞ VE ÇAMELİ’ NİN GÜREŞÇİLERİ	65
3 <i>Hakan Tekin, Ayhan Ergen</i>	
ÇAMELİ FOTOĞRAF SUNUMU	65
9 <i>Velittin Kalınkara</i>	

Kooperatiflerin Kaynak Bulma Sorunu ve Bir Çözüm Önerisi

Mehmet Varol

Köy-Koop Genel Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. M. Ensar Yeşilyurt

PAU İİBF, İktisat Bölümü Öğretim Üyesi-Sorumlu Yazar, meyyurt@pau.edu.tr

Özet

Tüzel kişiliğe sahip olan ve kırsal kalkınmada önemli bir yeri olan kooperatifler sahip olduğu özellikle nedeniyle bir takım kısıtlar ve diğer kurumlarda olmayan avantajlara sahiptir. Kooperatifler daha kırılğan olan üretim birimlerinin bir araya gelerek faaliyetlerini sürdürme gücüne sahip olabilmektedir. Kooperatiflerin iyileştirmeye açık yönlerinden birisi de kaynak kullanımıdır. . Bu çalışma ile kooperatiflerin kredi kullanım sorununa özgün bir öneri getirilmiştir. Ayrıca kooperatifler için getirilen bu önerinin Türkiye'nin tasarruf oranının arttırılmasına yönelik bir katkıyı da içerebileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu önerinin diğer STK'lara da yaygınlaştırılması mümkün olup ekonomik etkilerinin çok olumlu olabileceği düşünülmektedir.

1. Giriş

İşbirliği ve dayanışma içerisinde üretim yapılması insanlık tarihi kadar eski olmasına rağmen formel olarak kooperatifleşme veya kooperatiflerin oluşturulması yeni sayılabilir. "İlk kooperatifi İngiltere'de "Rochdale öncüleri" olarak tüm dünyaya ün salan ve Uluslararası Kooperatifler Birliği (ICA) nin sonradan kooperatifçilik ilkeleri olarak benimsediği temel kuralları uygulayan bulunan 28 doküman işçisi 1844 yılında kurulmuştur. Fransa'da 1831'de ilk kooperatif marangozlarca kurulmuş, bunu 1835 yılında Lyon'da tüketim kooperatifinin kurulması izlemiştir. Almanya'da, 1849'da, "esnaf hammadde alım kooperatifi", 1850'de de "esnaf kredi kooperatifi" kuruldu. Schulze Delitzsch adıyla anılan esnaf kredi kooperatifçiliğinin ilkeleri de böylece' atılmış oldu. Almanya'da 1847 yılındaki kötü hasat mevsiminde zarar eden küçük çiftçilerin borçlanmalarını, sefalet içine düşmeleri üzerine kasaba belediye başkanı olan F.W. Raiffesien'in öncülüğünde ilk kez bir tüketim kooperatifi olarak kurulan, fakat hemen sonra alım, kredi işlevleri de yüklenen bu kooperatifler,

sonra da biriktirme ve borçlanma sandıklarını oluşturmuşlardır. Böylece, 1972'de ilk kooperatif bankaları kurulmuştur” (Geray, 1992). Kooperatifçilik uygulamaları Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasından önce başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğunda ilk kooperatif uygulaması 1863 yılında Mithat Paşa'nın Niş Valisi bulunduğu sıralarda Pirot kasabasında deneme mahiyetinde kurduğu “Memleket Sandığı”dır (Bilgin ve Tanıyıcı, 2008). Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasından sonra da yaşanan kaynak kıtlığını aşmada bir alternatif olarak işbirliği ve dayanışmaya dayalı kooperatifçiliğe yönelik ilgi devam etmiştir. Her ne kadar kooperatifçilik Avrupa merkezli başlamış olsa da Türkiye Ahilik Kültürünün etkisiyle kooperatifçilik anlayışını içselleştirdiği de söylenebilir.

Günümüz Türkiye'sinde kooperatiflerin yaşadığı sorunlar ticari işletmelere benzer olsa da yapısı gereği farklı problemler de yaşamaktadır. Bunların yanında kooperatiflere yönelik bazı avantajlar da mevcuttur. Bu çalışmada Çameli'nin de içerisinde bulunduğu TR32 bölgesinde bulunan kooperatiflerin sorunları ve bu sorunların çözüm önerilerine odaklanan ve yapılmış en geniş kapsamlı araştırmalardan olan Yeşilyurt vd. (2016)'da yer alan yaklaşımlardan hareketle bazı öneriler tartışılacaktır.

Çalışmanın takip eden kısımlarında önce kooperatif ve kooperatifçilik ile ilgili temel bazı kavram ve tanımlara değinilecek, daha sonra özellikle kooperatiflerde kaynak bulma sorunu ve buna yönelik orijinal çözüm önerisi sunulacaktır. Sonuç bölümünde ise genel değerlendirmeler ve çıkarımlar yer alacaktır.

2. Temel kavram ve tanımlar

Kooperatif Latince“cooperatio” kelimesinden türemiştir. Kooperatifçilik birbirinden farklı amaçları gerçekleştirebilmek için aynı ve ortak çabaları ortaya koyan koordineli çalışma biçimidir (T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2012).

Türkiye'de kooperatifler Tarım ve Orman Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığının ilgi alanına girmekte ve olmak Tarımsal Amaçlı Kooperatif, Kooperatif Birliği, Kooperatif Üst Birliği, Merkez Birliği ve diğer Tarımsal Amaçlı Birlikler şeklinde örgütlenmiştir.

Öte yandan 23 Eylül 1995 tarihinde İngiltere'de yapılan 31. Uluslararası Kooperatifler Birliği Kongresinde kooperatifçilik ilkeleri yedi başlık altında kabul edilmiştir. Bunlar:

1. Gönüllü ve Serbest Giriş İlkesi,

2. Ortağın Demokratik Yönetimi İlkesi,
3. Ortağın Ekonomik Katılımı İlkesi,
4. Özerklik ve Bağımsızlık İlkesi,
5. Eğitim, Öğretim ve Bilgilendirme İlkesi,
6. Kooperatifler Arası İşbirliği İlkesi ve
7. Toplumsal Sorumluluk İlkesidir.

Ayrıca 1163 sayılı kooperatif Kanununun dokuzuncu bölümünde bulunan Çeşitli Hükümler başlığı altındaki 93. maddede Kooperatiflerin muafıkları ve hangi koşullarda muafıklardan yararlanamayacağı açıklanmıştır.

Buna göre

“1. Kooperatifler, kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği;

a) Birbirlerinden ve ortaklarından aldıkları faiz ve komisyonlar ile ortaklarına kefalet etmeleri dolayısıyla bunlardan aldıkları paralar, banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden,

b) Her nevi defterlerin ve ana sözleşmelerin tasdiki ve açılış tasdiklerinde sayfalarının mühürlenmesi her nevi harçtan ve Damga Vergisinden,

c) Kiraya verilmediği veya irat getirmeyen bir cihete tahsis edilmediği müddetçe sahip oldukları gayrimenkul mallar üzerinden alınacak her türlü vergilerden,

d) Ortakların temlik edecekleri gayrimenkuller her türlü vergi ve harcıdan muafıdır.

e) 13 üncü madde gereğince verilecek bildiri Damga Vergisine, diğer harç ve resimlere tabi değildir.

2. Gayrimenkullerin irtifak haklarının ve gayrimenkul mükellefiyetinin kooperatiflere, kooperatif birliklerine, kooperatif merkez birliklerine, Türkiye Milli Kooperatifler Birliğine sermaye konulması halinde bunlar Emlak Alım Vergisi Kanununun 9 uncu maddesindeki indirimli nispetten,

3. 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 199 sayılı Kanunla değişik 7 nci maddesinin 16. bendindeki esaslar dahilinde Kurumlar Vergisi muafılığından faydalanırlar.

4. Kooperatifler, kooperatif birlikleri ve kooperatifler merkez birlikleri faaliyete geçen üst kuruluşlara girmedikleri takdirde, bu maddenin 1 nolu fıkrasının (b) bendi ile 2 nolu fıkrasından gayri fıkralarında yazılı muafıklardan istifade edemezler.

Ayrıca Kurumlar Vergisi Kanununun (KVK) 4.. maddesinin birinci fıkrasının (k) bendinde kooperatifler belirli şartlarla kurumlar vergisinden muaf tutulmuşlardır.

Buna göre, kooperatiflerin kurumlar vergisi muafiyetinden yararlanabilmeleri için ana sözleşmelerinde;

- Sermaye üzerinden kazanç dağıtılmamasına,
- Yönetim kurulu başkan ve üyelerine kazanç üzerinden pay verilmemesine,
- Yedek akçelerinin ortaklara dağıtılmamasına,
- Sadece ortaklarla iş görülmesine

dair hükümlerin bulunması ve bu kayıt ve şartlara da fiilen uyulması gerekmektedir.

Bu şartlara ana sözleşmelerinde yer vermeyen ya da yer vermekle beraber bu şartlara fiiliyatta uymayan kooperatiflerin, muafiyet hükümlerinden yararlanması mümkün bulunmamaktadır.

3. Kooperatiflerin kaynak bulma sorunu ve bir çözüm önerisi

Yukarıda belirtilen kooperatiflerin muafıkları ve bu muafıkların koşulları dikkate alındığında kanun koyucu kooperatiflerin işlevi ve üyelerinin yapısı nedeniyle kooperatiflere bir avantaj sağlarken bu hakkın kooperatiflerin rakibi olabilecek işletmeler üzerinde haksız rekabet doğurmaması için belirli kısıtlar getirdiği anlaşılmaktadır (Yeşilyurt ve Yeşilyurt, 2017).

Kooperatifler şirketlere göre sermaye konusunda yetersizlik yaşamaktadırlar. Üstelik sermayelerinin büyük bir kısmı ise kuruluş aşamasında noter ve tescil masraflarında kullanılmaktadır. Öte yandan kooperatifler ortaklarına mümkün olan en üst düzeyde gelir sağlamayı amaçladığı için düşük kar oranlarıyla çalışmaktadır. Bu nedenle bilançolarında karlılıkları çok düşük çıkmakta ve varlık edinmemektedirler. Bu durum kooperatiflerin atılım yapmalarının önüne geçmekte ve daha fazla gelir yaratıcı faaliyetleri için kısıt oluşturmaktadır.

Bu soruna çözüm üretebilmek için Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Denizli Bölgesi Hayvancılık Kooperatifleri Birliği işbirliğiyle bir öneri geliştirilmiştir. Buna göre kullanılmayan mevcut potansiyeller de dikkate alınarak kolayca uygulanabilir ve hem

kooperatiflerin finansman sorununu çözmeye hem de Türkiye'deki borç verilebilir fonları arttırmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kooperatifler için bireysel emeklilik sistemine benzer oluşturulacak bir yapı çerçevesinde kooperatifler cirolarının bir kısmını bu sisteme aktaracak belirli sürelerde bu kaynaklar ilgili kooperatifler tarafından kullanılmayacaktır. Devlet ise bireysel emeklilik sistemindeki gibi aktarılan fonlar karşılığında belirli oranda fona kaynak aktaracaktır. Böylece oluşan fonlar kooperatifler tarafından belirli süreler için belirli ağırlıklarla teminatsız kaynak olarak kullanılabilir. Kooperatiflerin sayısı ve boyutları da dikkate alınınca ortaya çıkacak devasa fon Türkiye'nin tasarruf oranı üzerinde de olumlu etki yapacaktır.

Öneri özet olarak birsimilasyonu da içeren şekilde aşağıda özetlenmiştir:

Denizli İlinde 282 Tarımsal Amaçlı Kooperatif, 3 Adet Üst Birlik, 3 Adet Islah Birliği ve onlarca Diğer Tarımsal Amaçlı Üretici Birliği mevcuttur. Denizli İlindeki Kooperatifler Islah ve Üretici Birlikleri Türkiye geneli ile kıyaslandığında başarı durumları daha iyidir. Onun içindir ki ilk uygulamanın Denizli İlinde yapılmasının daha sağlıklı olacağı düşünülmektedir.

Türkiye genelinde Gıda Tarım Hayvancılık Bakanlığı bünyesinde 13.062 Kooperatif, Kooperatif Birlikleri, Üst örgütleri, Üretici ve Islah Birlikleri ile Gümrük Ticaret Bakanlığı bünyesinde 14.404 olmak üzere toplam 27.051 Tarımsal Amaçlı kuruluş mevcut olup toplam ortak-üye sayısı 17.842.362'dir.

Cirolarına göre kooperatifler 4 grupta toplanabilir. Bu 4 gruba yönelik hesaplamalar önce ayrı ayrı yapılacak en son kısımda toplulaştırılmış sonuçlar verilecektir. Her bir grup için 3 ve 5 yıl dikkate alınarak ana para ödemeleri, devlet katkısı ve vergi ve fonların düşülerek net yıllık % 15 faize göre hesaplamalar yapılmıştır. İhtiyatlı olunması amacıyla her bir gruptaki en düşük seviye alınarak hesaplama yapılmıştır. Ortalama değerler dikkate alındığında rakamların çok daha yüksek seviyelere çıkacağı görülecektir.

Grup 1: Ciro su 4.000.000 TL ve üzeri olan kooperatifler

3 Yıllık Ciro (TL)	Fona Aktarılan (TL)	Faiz Geliri (TL)	Hazine Katkısı (TL)	Toplam Öz kaynak (TL)	Kullanılabilir Kredi (TL)
12.000.000	60.000	9.000	18.000	87.000	261.000

5 Yıllık Ciro (TL)	Fona Aktarılan (TL)	Faiz Geliri (TL)	Hazine Katkısı (TL)	Toplam Öz kaynak (TL)	Kullanılabilir Kredi (TL)
20.000.000	100.000	15.000	30.000	145.000	435.000

Grupta kooperatif günlük 1 ton süt, 1 kg süt bedeli 7 TL, 1 ton süt tutarının % 70 i tutarında da yem alıp sattığı yada eşdeğer ticari işlem yaptığı varsayılarak hesaplama yapılmıştır.

Grup 2: Ciro su 8.000.000 TL ve üzeri olan kooperatifler

3 Yıllık Ciro (TL)	Fona Aktarılan (TL)	Faiz Geliri (TL)	Hazine Katkısı (TL)	Toplam Öz kaynak (TL)	Kullanılabilir Kredi (TL)
24.000.000	120.000	18.000	36.000	174.000	522.000

5 Yıllık Ciro (TL)	Fona Aktarılan (TL)	Faiz Geliri (TL)	Hazine Katkısı (TL)	Toplam Öz kaynak (TL)	Kullanılabilir Kredi (TL)
40.000.000	200.000	30.000	60.000	290.000	870.000

Grupta kooperatif günlük 2 ton süt, 1 kg süt bedeli 7 TL, 2 ton süt tutarının % 70 i tutarında da yem alıp sattığı yada eşdeğer ticari işlem yaptığı varsayılarak hesaplama yapılmıştır.

Grup 3: Ciro su 17.000.000 TL ve üzeri olan kooperatifler

3 Yıllık Ciro (TL)	Fona Aktarılan (TL)	Faiz Geliri (TL)	Hazine Katkısı (TL)	Toplam Öz kaynak (TL)	Kullanılabilir Kredi (TL)
51.000.000	255.000	38.250	76.500	369.750	1.109.250

5 Yıllık Ciro (TL)	Fona Aktarılan (TL)	Faiz Geliri (TL)	Hazine Katkısı (TL)	Toplam Öz kaynak (TL)	Kullanılabilir Kredi (TL)
85.000.000	425.000	63.750	127.500	616.250	1.848.750

Grupta kooperatif günlük 4 ton süt, 1 kg süt bedeli 7 TL, 4 ton süt tutarının % 70 i tutarında da yem alıp sattığı yada eşdeğer ticari işlem yaptığı varsayılarak hesaplama yapılmıştır.

Grup 4: Cirou 20.000.000 TL ve üzeri olan kooperatifler

3 Yıllık Ciro (TL)	Fona Aktarılan (TL)	Faiz Geliri (TL)	Hazine Katkısı (TL)	Toplam Öz kaynak (TL)	Kullanılabilir Kredi (TL)
60.000.000	300.000	45.000	90.000	435.000	1.305.000

5 Yıllık Ciro (TL)	Fona Aktarılan (TL)	Faiz Geliri (TL)	Hazine Katkısı (TL)	Toplam Öz kaynak (TL)	Kullanılabilir Kredi (TL)
100.000.000	500.000	75.000	150.000	725.000	2.175.000

Grupta kooperatif günlük 6 ton süt, 1 kg süt bedeli 7 TL, 6 ton süt tutarının % 70 i tutarında da yem alıp sattığı yada eşdeğer ticari işlem yaptığı varsayılarak hesaplama yapılmıştır.

5 Yıl sonunda Türkiye genelinde 4 kademe olarak sınıflandırılarak her kademe 6.750 kooperatif, (toplamda 27.000 kooperatif) hesabı yapıldığı, bu kooperatiflerin % 50 si sisteme dahil olduğu ve her bir gruptan 3.375 ve toplamda 13.500 kooperatif yararlandığında aşağıdaki sonuçlar elde edilir:

Kademe	Ciro (TL)	Fona Aktarılan (TL)	Faiz Geliri (TL)	Hazine Katkısı (TL)	Öz kaynak (TL)	Kullanılabilir Kredi (TL)
1	67.500.000.000	337.500.000	50.625.000	101.250.000	489.375.000	1.468.125.000
2	135.000.000.000	675.000.000	101.250.000	202.500.000	978.750.000	2.936.250.000
3	286.875.000.000	1.434.375.000	215.156.250	430.312.500	2.079.843.750	6.239.531.250
4	337.500.000.000	1.687.500.000	253.125.000	506.250.000	2.446.875.000	7.340.625.000
Toplam	826.875.000.000	4.134.375.000	620.156.250	1.240.312.500	5.994.843.750	17.984.531.250

4. Sonuç

Kooperatiflerin yönetim, denetim ve kurumsal olarak iyileştirmeye açık pek çok yönü bulunmaktadır. Bunlar dışındaki en önemli beklenti kooperatiflerin kaynak bulma konusunda yapılacak iyileştirmelerdir. Bu çalışmada buna yönelik orijinal bir çözüm önerisi getirilmiştir. Buna göre kooperatifler için bireysel emeklilik sistemine benzer şekilde bir yapı oluşturularak kooperatifler ve devlet katkısıyla oluşturulacak fonların teminatsız olarak kullanımı sağlanabilecektir. Böylece kooperatifler bu varlıkları teminat göstererek (başka teminat olmadan) fonları yatırımlarında kullanabileceklerdir. İhtiyatlı bir tahmin ile 5 yıl içerisinde oluşturulabilecek kaynak 10 milyar TL'nin üzerinde olması beklenmektedir.

Bu sistemin devreye alınmasıyla kooperatiflerin itibarı iade edilecek, kooperatiflerin kredilendirme itibarı artacak, kooperatifleri sahiplenme duygusu artacak ve Devlet Hazinesi kısmen de olsa dışa bağımlılıktan kurtulacaktır.

Kaynakça

Bilgin, N. ve Tanıyıcı, Ş. (2008), Türkiye’de Kooperatif ve Devlet İlişkilerinin Tarihi Gelişimi, 10: 136-159

Geray, C. (1992), Kooperatifçiliğin Dünya'daki ve Türkiyedeki Nicel Gelişimi, Ankara ÜniversitesiSBF Dergisi, 47 (1): 427-441

T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı web sayfası, erişim 12 Ocak 2016

Yeşilyurt, M. E. ve diğer 10 araştırmacı (2016), Güney Ege Bölgesi’nde Üretim Odaklı Kooperatiflerin Mevcut Durum Analizi ve Gelişme Stratejileri, GEKA Yayını

Yeşilyurt, M. E. ve Yeşilyurt, F. (2017), Kooperatiflerin Kaynak Kullanım Sorununa Yönelik Bir Öneri, V. Uluslararası Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Kongreler Serisi-Kırklareli, 23-24 Eylül 2017